UDK: 324(497.5)"1990"
329SKH-SDP
329HDZ
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 23. 9. 2025.
Prihvaćeno: 8. 12. 2025.
DOI: https://doi.org/10.22586/csp.v58i1.38468

Novinski diskurs predizborne kampanje 1990. godine u Hrvatskoj: *LIWC* analiza novinskih izvještaja o skupovima Saveza komunista Hrvatske – Stranke demokratskih promjena i Hrvatske demokratske zajednice u Splitu

TEA LUBURIĆ
Split, Hrvatska
tea.luburic103@gmail.com

MLADENKO DOMAZET
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu,
Split, Hrvatska
mdomazet@ffst.hr

Rad analizira novinske izvještaje o predizbornim skupovima Saveza komunista Hrvatske – Stranke demokratskih promjena i Hrvatske demokratske zajednice održanima u Splitu 14. i 15. travnja 1990., neposredno uoči prvih višestranačkih izbora u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj. Cilj istraživanja bio je ispitati jezične i stilističke razlike u medijskom izvještavanju o dvjema ključnim političkim opcijama tijekom izbora. U istraživanju je primijenjena lingvistička analiza pomoću alata za analizu jezičnih obilježja teksta *Linguistic Inquiry and Word Count* (*LIWC-22*). Uspoređeni su jezični obrasci dviju skupina novinskih članaka. Rezultati su pokazali da stilske i diskurzivne razlike među novinama nisu statistički znatne. To upućuje na profesionalnu stabilnost i institucionalnu suzdržanost, ali i postupno napuštanje ideološki obilježena narativa u novinskim izvještajima u razdoblju političke tranzicije početkom 1990-ih.

Ključne riječi: *LIWC* analiza; predizborni skupovi u Splitu 1990.; Hrvatska demokratska zajednica; Savez komunista Hrvatske – Stranka demokratskih promjena; dnevni list; novinski diskurs

Uvod

Niz turbulentnih događaja koji su pogodili Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju osamdesetih godina bili su, u velikoj mjeri, refleksija međunarodnih događaja u Europi: sloma komunističkoga sustava (1989. - 1990.)

u istočnoj Europi, pada Berlinskoga zida u studenom 1989., ujedinjenja Njemačke u rujnu 1990. te raspada Sovjetskoga Saveza u prosincu 1991. Navedeni događaji utjecali su na to da međunarodna zajednica procjenjuje sudbinu Jugoslavije. Uvođenje demokratskoga sustava i održavanje višestranačkih izbora u zemljama bivšega Istočnog bloka, kao i raspad Sovjetskoga Saveza, bili su poticaj za jugoslavenske republike da ozakone višestranačje i provedu višestranačke izbore.[1]

Početkom 1989. u Socijalističkoj Republici (SR) Hrvatskoj počinju nicati prve oporbene i nekomunističke političke organizacije. Među njima su Udruženje za jugoslavensku demokratsku inicijativu, osnovano u Zagrebu u veljači 1989. kao prva otvoreno oporbena organizacija koja se zalagala za demokratske reforme u cijeloj Jugoslaviji[2]; Hrvatska socijalno-liberalna stranka, osnovana u svibnju 1989. kao prva registrirana stranka liberalne orijentacije u Hrvatskoj[3]; te Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), utemeljena u lipnju 1989. na platformi hrvatskoga nacionalnog suvereniteta i konfederalnoga preustroja Jugoslavije.[4] Krajem 1989. oblikuje se i Koalicija narodnog sporazuma, savez više manjih stranaka i građanskih inicijativa koji je okupljao umjerenu opoziciju i zagovarao reforme unutar jugoslavenskoga okvira.[5]

U trenutku njihova osnivanja višestranačje nije bilo zakonski regulirano, pa su stranke djelovale izvan formalnoga pravnog okvira. Međutim, rastući pritisak javnosti za uvođenje političkih sloboda i pluralizam natjerao je vlasti na raspravu o legalizaciji političkih stranaka. Na XI. kongresu Saveza komunista Hrvatske (SKH), održanom od 11. do 13. prosinca 1989., došlo je do prevage reformističkoga nad dogmatskim krilom Partije. Za predsjednika Centralnoga komiteta SKH izabran je Ivica Račan, koji je osvojio 41 glas naspram 29 glasova protukandidata Ive Družića.[6] Na istom je kongresu donesena odluka o uvođenju višestranačkoga sustava, koja je službeno potvrđena 14. veljače 1990. prihvaćanjem ustavnih amandmana.[7] Politička kampanja započela je nakon što je predsjednik Sabora Anđelko Runjić 23. veljače 1990. službeno objavio odluku o održavanju izbora za zastupnike u Saboru SR Hrvatske.[8]

Prvi višestranački izbori u SR Hrvatskoj održani su u dva kruga, 22. i 23. travnja te 6. i 7. svibnja 1990., u sklopu širega vala izbora u jugoslavenskim

[1] BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj*, 33; RADELIĆ et al., *Stvaranje hrvatske države*, 91; KARDUM, „Medijska pristranost?", 407.

[2] PERKOVIĆ PALOŠ, *Vlada demokratskog jedinstva*, 26. Vidi još u: PAUKOVIĆ, „Predizborna kampanja u Hrvatskoj 1990.", 16; ORLIĆ, „Od postkomunizma do postjugoslavenstva", 105.

[3] PERKOVIĆ PALOŠ, *Vlada demokratskog jedinstva*, 26.

[4] RADELIĆ et al., *Stvaranje hrvatske države*, 92.

[5] PERKOVIĆ PALOŠ, *Vlada demokratskog jedinstva*, 27.

[6] PAUKOVIĆ, *Usred oluje*, 176.

[7] ŠETIĆ, *Ostvarenje suvremene hrvatske države*, 175.

[8] „Odluka Sabora SRH od 23. veljače 1990. o raspisivanju izbora za zastupnike u Sabor Socijalističke Republike Hrvatske", *Narodne novine* (Zagreb), 8 (1990).

republikama.[9] HDZ, predvođen dr. Franjom Tuđmanom, osvojio je relativnu većinu s 41,9 % glasova, Savez komunista Hrvatske – Stranka demokratskih promjena (SKH–SDP)[10] dobio je 35,0 %, a KNS 15,3 % glasova.[11] Zajedno su te tri političke opcije činile gotovo cjelokupnu političku strukturu novoga Sabora, pri čemu su HDZ i SKH–SDP, s 88 % mandata, činili dominantan politički blok.[12] Pobjeda HDZ-a označila je početak procesa političkih promjena koje su kulminirale proglašenjem neovisnosti Hrvatske 1991. godine.

Konstituiranje višestranačkoga Sabora SR Hrvatske 30. svibnja 1990. označilo je početak demokratske tranzicije i prijenos vlasti s komunističkih struktura na novoizabrane političke vođe.[13] U takvu političkom ozračju započela je predizborna kampanja dviju ključnih stranaka, HDZ-a i SKH–SDP-a, čiji su predizborni skupovi u Splitu na tadašnjoj Titovoj obali (Rivi) 14. i 15. travnja 1990.[14] predstavljali ne samo lokalne političke događaje nego i simboličke manifestacije širega političkog sukoba oko budućnosti Hrvatske i Jugoslavije.

Mediji su u vrijeme političke tranzicije 1989./1990. imali ključnu ulogu u oblikovanju javne percepcije političkih promjena i novih sudionika. Kako pokazuje Pål Kolstø u svojoj analizi medijskoga diskursa tijekom raspada Jugoslavije, novinski prikazi političkih zbivanja i retoričke reprezentacije „sebe" i „drugoga" postali su ključni mehanizmi nacionalne identifikacije i ideološkoga pozicioniranja u javnom prostoru.[15] U hrvatskoj historiografiji istraživanja su pokazala da su mediji krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina bili ne samo informativni već i simbolički prostor u kojem se artikulirao prijelaz iz socijalističkoga u demokratski poredak. Marijan je naglasio ulogu medija u vrijeme održavanja prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj, ističući način na koji se javno očitovala medijska pristranost, posebno se referirajući na informativno-politički tjednik *Danas*.[16] Istodobno je Pauković analizirao kako je tranzicijski kontekst oblikovao percepciju novih političkih subjekata i njihovih programa za vrijeme predizborne kampanje.[17]

S druge strane, Kardum je detaljno analizirao novinski diskurs o prvim višestranačkim izborima u Hrvatskoj upozoravajući na prisutnost različitih

[9] RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji*, 590; MOCK, *Dossier Balkan i Hrvatska*, 43-44.

[10] Nakon raspada SK Jugoslavije, SK Hrvatske reformirao se 26. siječnja 1990. u Savez komunista Hrvatske – Stranku demokratskih promjena. Promjenom naziva stranka je signalizirala otklon od modela tradicionalne komunističke partije te najavila novi politički program. U njemu se definirala kao demokratska socijalistička stranka koja zagovara federativno uređenje Jugoslavije, uz priznanje prava naroda na samoodređenje te mogućnost odcjepljenja. MARIJAN, *Hrvatska 1989. - 1992.*, 168.

[11] GLAURDIĆ, *Vrijeme Europe*, 82; ŠETIĆ, *Ostvarenje suvremene hrvatske države*, 178-179.

[12] BILANDŽIĆ, *Hrvatska moderna povijest*, 776.

[13] ŠETIĆ, *Ostvarenje suvremene hrvatske države*, 179-183.

[14] PAUKOVIĆ, *Usred oluje*, 154, 161.

[15] KOLSTØ, *Media Discourse and the Yugoslav Conflicts*, 2-4.

[16] MARIJAN, *Hrvatska 1989. - 1992.*, 169-171.

[17] PAUKOVIĆ, *Usred oluje*, 151-177.

razina pristranosti i retoričkih strategija u tadašnjim tiskovinama.[18] Sličnim se temama bavio i Pauković, koji je u svojoj analizi hrvatskoga i srpskoga novinarstva tijekom predizborne kampanje 1990. pokazao kako su mediji, izborom leksičkih i stilskih sredstava, aktivno sudjelovali u oblikovanju političkih značenja i percepcija dviju nacionalnih zajednica. Njegovo istraživanje upućuje na to da su se već u ranim fazama političke tranzicije formirali različiti medijski narativi o identitetu, političkim ciljevima i društvenim prioritetima, što potvrđuje važnost medijskoga diskursa kao izvora za razumijevanje procesa demokratizacije i političke mobilizacije krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina.[19]

Navedena prethodna istraživanja potvrđuju da se političke promjene toga razdoblja ne mogu razumjeti bez analize jezika kojim su bile predstavljene javnosti, odnosno diskurzivnih praksi koje su oblikovale njihovu percepciju. Ovaj rad uklapa se u takve istraživačke okvire, s posebnim naglaskom na jezične obrasce kojima su novine 1990. oblikovale izvještavanje o predizbornim skupovima dviju ključnih stranaka, HDZ-a i SKH–SDP-a. Predizborni skupovi u Splitu bili su kulminacija kampanje i imali snažan odjek u javnosti, što ih čini prikladnim uzorkom za analizu novinskoga diskursa u trenutku potpune rekonfiguracije političke scene, prije prevladavanja ratne retorike.

Poseban doprinos ovoga rada leži u primjeni alata *LIWC-22* (*Linguistic Inquiry and Word Count*) u povijesnoj analizi novinskoga jezika. Iako se *LIWC* najčešće primjenjuje u psihologiji i društvenim znanostima, u novije vrijeme koristi se i u povijesnim istraživanjima. Landry i suradnici primijenili su ga u analizi jezika nacističke propagande od 1927. do 1945., pri čemu su analizom „jezika mentalnih stanja"[20] pokazali kako su se obrasci dehumanizacije očitovali u nacističkom propagandnom diskursu.[21] U hrvatskoj historiografiji, Perković Paloš, Mijatović i Pelaić koristili su *LIWC* u analizi molbi hrvatskih građana vlastima Nezavisne Države Hrvatske s ciljem spašavanja Židova, čime su pokazali potencijal alata za proučavanje emocionalnih i moralnih aspekata povijesnih tekstova.[22]

U tom kontekstu, primjena *LIWC*-a u ovom istraživanju omogućuje kvantitativno mjerenje jezičnih i emocionalnih obrazaca u novinskom izvještavanju o političkim skupovima 1990. godine. *LIWC* je alat za analizu teksta koji koristi unaprijed određene kategorije riječi za analizu psiholoških, emocionalnih i stilističkih obrazaca jezika u tekstu.[23]

---

[18] KARDUM, „Medijska pristranost?", 405-439.

[19] PAUKOVIĆ, „Predizborna kampanja u Hrvatskoj 1990.", 13-30.

[20] Izraz je preveden s engleskoga jezika: *mental state language*. LANDRY, ORR, MERE, „Dehumanization and Mass Violence", 4.

[21] *Isto*, 1-14.

[22] PERKOVIĆ PALOŠ, MIJATOVIĆ, PELAIĆ, „Petition Letters by Ordinary Croats in Favor of Jews", 1-13.

[23] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 2.

Metodologija

Cilj istraživanja

Cilj ovoga istraživanja bio je analizirati jezične značajke novinskih članaka koji su izvještavali o predizbornim skupovima SKH–SDP-a i HDZ-a održanima u Splitu 14. i 15. travnja 1990.

Istraživanje polazi od razumijevanja diskursa kao društveno i ideološki oblikovana načina predstavljanja stvarnosti kroz jezik. Kako ističe Norman Fairclough, diskurs se ne može promatrati samo kao sredstvo prijenosa informacija, nego kao oblik društvene prakse koji istodobno odražava i oblikuje društvene odnose moći te ideološke strukture koje prožimaju društvo.[24] Takav pristup podrazumijeva dijalektički odnos između jezika i društva, gdje jezik ne samo da odražava društvene procese, nego ujedno sudjeluje u njihovu stvaranju i održavanju.

Teun A. van Dijk takav pristup dopunjuje sociokognitivnom perspektivom prema kojoj su konteksti „mentalni modeli koji predstavljaju relevantna svojstva komunikacijskoga okruženja u epizodičkoj memoriji te upravljaju procesima proizvodnje i razumijevanja diskursa".[25] Ti modeli, oblikovani društvenim znanjem i ideologijom, određuju način na koji govornici i autori interpretiraju društvene situacije te kako o njima govore ili pišu.

U proučavanju medijskoga jezika važan je i pojam uokvirivanja (engl. *framing*), koji je Robert M. Entman definirao kao „odabir i isticanje određenih aspekata stvarnosti u komunikacijskom tekstu, čime se promovira određena interpretacija, uzročno objašnjenje, moralna procjena ili preporuka za djelovanje"[26]. Uokvirivanje time postaje mehanizam putem kojega mediji selektivno oblikuju percepciju publike, ističući pojedine dimenzije događaja, dok druge ostavljaju u pozadini.

Kako navodi Kardum, proces medijskoga izvještavanja nužno uključuje selekciju i interpretaciju informacija, pri čemu izbor tema, sugovornika i ton izvještavanja odražavaju vrijednosne orijentacije i ideološke obrasce samih medija.[27] U tom kontekstu, jezično uokvirivanje političkih sudionika odnosi se na jezične i retoričke strategije kojima novinski tekstovi prikazuju političke subjekte (izborom riječi, tonom izvještavanja te naglašavanjem pojedinih aspekata).[28]

Polazeći od navedenih teorijskih pretpostavki, istraživanje je usmjereno na usporedbu diskurzivnih obrazaca i stilskih obilježja u novinskim izvještajima o dvama simetričnim događajima: predizbornim skupovima SKH–SDP-a i

[24] FAIRCLOUGH, *Critical Discourse Analysis*, 3-4, 8.
[25] DIJK, *Discourse and Context*, 16.
[26] ENTMAN, „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", 52.
[27] KARDUM, „Medijska pristranost?", 411-412.
[28] FILLMORE, „Frame semantics and the nature of language", 25.

HDZ-a održanima u istom vremenskom i prostornom kontekstu, neposredno uoči prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj. Posebna se pozornost posvećuje načinima jezičnoga uokvirivanja političkih protagonista u hrvatskom tisku tijekom tranzicije (prijelaza iz jednopartijskoga u višestranački sustav). Takav analitički okvir omogućuje uvid u načine na koje su novine oblikovale jezik političkih skupova u razdoblju kad rat i kasniji društveno-politički procesi još nisu utjecali na medijski diskurs.

Istraživanje se pritom vodi sljedećim istraživačkim pitanjem: na koji su način novinski diskursi oblikovali jezične i retoričke prikaze dviju vodećih političkih opcija u predizbornoj kampanji 1990. te postoje li među njima uočljive razlike u stilu i tonu izvještavanja?

Analizirani novinski članci i izvori

Uzorak čine novinski članci iz sedam dnevnih listova i njihovih nedjeljnih izdanja: *Slobodne Dalmacije*, *Večernjega lista*, *Vjesnika* (*Nedjeljnoga vjesnika*), *Glasa Slavonije*[29], *Novoga lista* (*Nedjeljnoga Novog lista*), *Borbe* i *Politike*. Analizirano je ukupno 13 članaka,[30] koji su objavljeni neposredno nakon predizbornih skupova (prvi sljedeći broj), od 15. do 16. travnja 1990. Članci su preuzeti iz repozitorija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te Sveučilišne knjižnice u Splitu.

Alati i obrada podataka

Za obradu tekstova upotrijebljen je *LIWC-22*, programski paket koji koristi rječnik i algoritme za kvantitativnu analizu jezika. *LIWC* mapira riječi i izraze u psihološke i komunikacijske kategorije, omogućavajući uvid u stil pisanja, emocionalni ton, autentičnost i društvenu angažiranost teksta.[31]

Analizirani su isključivo članci koji izravno izvještavaju o predizbornim skupovima SKH–SDP-a i HDZ-a održanima u Splitu, objavljeni u dnevnim novinama 15. i 16. travnja 1990. Tekstovi su prebačeni u strojno čitljiv oblik, pripremljeni za obradu pomoću alata *LIWC*. Dva članka iz *Politike*, izvorno tiskana na ćirilici, najprije su transkribirana na latinicu, a zatim zajedno s ostalim tekstovima prevedena na engleski jezik da bi se osigurala jezična dosljednost za analizu temeljenu na engleskom rječniku *LIWC-22*.

Prije same jezične analize svi su tekstovi prošli standardiziranu pripremu.

[29] *Glas Slavonije* izvijestio je o skupu SKH–SDP-a održanom 14. travnja u izdanju od 16. travnja (list nije izlazio nedjeljom), a izvještaj o HDZ-ovu skupu održanom 15. travnja pojavio tek 17. travnja. Budući da su u korpus uključeni članci objavljeni neposredno nakon događaja (prvi sljedeći broj), u ovom je istraživanju uzet tekst o SKH–SDP-u (16. travnja), a izvještaj o HDZ-ovu skupu (17. travnja) nije uvršten.

[30] Potpuni popis analiziranih članaka nalazi se na kraju rada.

[31] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 2-3.

Digitalizirani su i očišćeni od dodatnih metapodataka (naslova, izvora, autora i datuma) da bi se analitički fokus zadržao isključivo na sadržaju članka. Potom su strukturirani u Excel tablicu prilagođenu za obradu u softveru *LIWC*, s dodatno unesenim ključnim metapodacima: jedinstvena oznaka, izvor, datum objave, naslov članka, puni tekst članka, autor, dodatne bilješke, kratki opis sadržaja, pročišćeni tekst te pripadajuće dnevne novine.[32]

Na kraju su tekstovi analizirani prema zadanim *LIWC* kategorijama. Za potrebe istraživanja odabrane su sljedeće standardne *LIWC* kategorije, koje omogućuju kvantitativnu procjenu različitih aspekata jezične strukture i emocionalnoga izraza:

- *Duljina teksta* (*Word Count - WC*) označava ukupan broj riječi u tekstu; koristi se kao pokazatelj duljine i obujma izvještaja.[33]
- *Analitičnost* (*Analytical thinking - Analytic*) je pokazatelj formalnosti i logičkoga razmišljanja u tekstu; viši rezultati upućuju na strukturiranije i racionalnije izražavanje.[34]
- *Autoritativnost* (*Clout*) obilježava razinu autoriteta i samopouzdanja izraza; viši rezultati označavaju sigurnost, a niži ponizniji i suzdržaniji stil.[35]
- *Autentičnost* (*Authentic*) mjeri autentičnost i osobni ton pisanja; viši rezultati sugeriraju iskren i neposredan izraz, dok niži upućuju na distanciranost.[36]
- *Emocionalni ton* (*Emotional tone - Tone*) bilježi emocionalnu obojenost teksta, pri čemu viši rezultati označavaju pozitivan ton, a niži negativan ili suzdržaniji emocionalni izraz.[37]

---

[32] Da bi se osigurala transparentnost i ponovljivost istraživanja, sastavljen je pregledni korpus svih članaka uključenih u analizu koji se nalazi u Dodatku (tablica 2). Tablica uključuje osnovne metapodatke i tehničke informacije za svaki članak: jedinstvenu oznaku (ID), izvor (*Source*), datum objave (*Date*), naslov članka (*Article title*), puni tekst članka (*Full text of the article*), autora (*Author*), eventualne dodatne bilješke (*Additional note*), kratki opis sadržaja (*Short description*), pročišćeni tekst pripremljen za obradu u *LIWC*-u (*Cleaned text of newspaper articles*) te pripadajući novinski list (*Newspaper*).

[33] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 11. Vidi još u: SMITH-KEILING, HYUN, „Applying a Computer-Assisted Tool for Semantic Analysis of Writing", 1-6; *LIWC Help – Summary Measures*.

[34] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 11. Vidi još u: SMITH-KEILING, HYUN, „Applying a Computer-Assisted Tool for Semantic Analysis of Writing", 1-5; *LIWC Help – Summary Measures*.

[35] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 11. Vidi još u: FOX, STAFFORD, „Olympians on Twitter", 4; SMITH-KEILING, HYUN, „Applying a Computer-Assisted Tool for Semantic Analysis of Writing", 1-5.

[36] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 11. Vidi još u: SMITH-KEILING, HYUN, „Applying a Computer-Assisted Tool for Semantic Analysis of Writing", 1-5; *LIWC Help – Summary Measures*.

[37] *Isto*.

Vrijednosti *LIWC* kategorija izražene su u postocima, odnosno predstavljaju udio riječi u tekstu koje nose određeno jezično obilježje. Jedina iznimka je kategorija *Duljina teksta*, koja prikazuje ukupan broj riječi u tekstu. Nakon provođenja *LIWC* analize dobiveni su rezultati za sve prethodno definirane kategorije. Podaci su vizualizirani pomoću programskoga jezika *Python* (verzija 3.8.19), čime je omogućen pregledniji prikaz obrazaca i razlika među novinama. Rezultati su zatim uspoređivani prema dvjema osnovnim dimenzijama: političkoj stranci na koju se izvještaj odnosi (SKH–SDP ili HDZ) te dnevnom listu u kojem je članak objavljen.

Poseban fokus stavljen je na duljinu teksta i razlike u rezultatima *LIWC* kategorija da bi se identificirali obrasci u stilu izvještavanja među različitim medijskim izvorima i u odnosu na političke sudionike. Analizirani su trendovi emocionalnoga tona, razina formalnosti, izraženost autoriteta i društvena uključenost, s ciljem otkrivanja implicitnih vrijednosnih orijentacija i moguće diskurzivne pristranosti u medijskom izvještavanju.

Statistička obrada

Rezultati *LIWC* analize obrađeni su primjenom deskriptivnih i neparametrijskih statističkih metoda. Budući da uzorak obuhvaća manji broj članaka i podaci ne pokazuju normalnu distribuciju, podaci su prikazani kao medijan i interkvartilni raspon (IQR). Za usporedbu rezultata za dva skupa upotrijebljen je *Mann-Whitney U test*[38]. Statistička analiza provedena je uz pomoć programa *MedCalc*®, verzija 23.3.7 (Ostend, Belgija).

Analiza i interpretacija

U ovom poglavlju analiziraju se i interpretiraju rezultati dobiveni analizom novinskih tekstova. Cilj je prikazati kako su novine oblikovale jezik političkih skupova 1990. godine te ispitati postoje li razlike u jezičnim obrascima izvještavanja između tada vladajuće stranke (SKH–SDP) i novonastaloga HDZ-a. Zbirni prikaz medijana svih parametara iz analize jezika prikazan je u tablici 1.

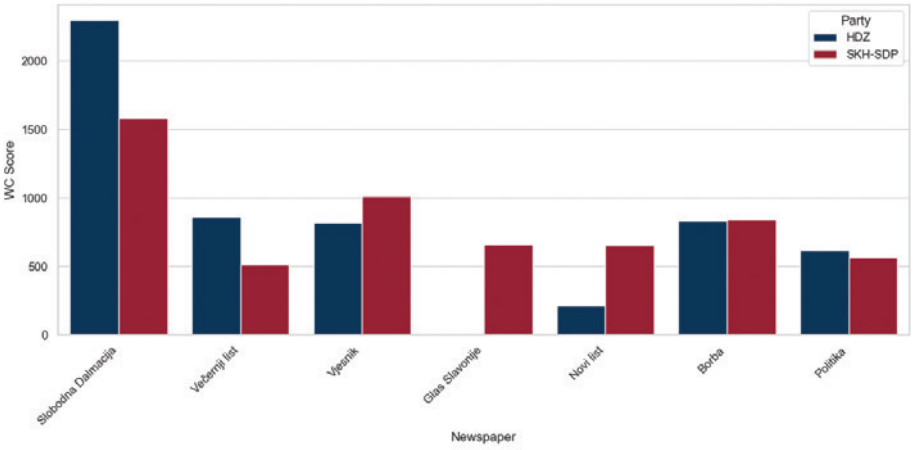
[38] *Mann-Whitney U test* je neparametrijska statistička metoda koja omogućuje inferencijalnu provjeru razlika između dviju nezavisnih skupina podataka (u ovom slučaju članaka o skupovima SKH–SDP-a i HDZ-a). Ta metoda ne pretpostavlja normalnu distribuciju podataka, što je osobito važno kod malih uzoraka i heterogenih tekstualnih skupova, kakvi su karakteristični za povijesne novinske arhive. NACHAR, „The Mann-Whitney U", 13-14. Vidi više u: HART, „*Mann-Whitney test is not just a test of medians*", 391-393; ALTMAN, BLAND, „Parametric v non-parametric methods for data analysis", 1129-1130; HABIBZADEH, „*Statistical data editing in scientific articles", 1072-1073.*

*Tablica 1. Zbirni rezultat jezične analize tekstova o političkim skupovima HDZ-a i SKH–SDP-a 1990.**

Jezični parametar	Članci o skupu HDZ-a	Članci o skupu SKH–SDP-a
Duljina teksta	820,5 (626,0-850,5)	747,5 (565,0-1012,0)
Analitičnost	78,01 (71,22-83,53)	84,02 (79,91-89,25)
Autoritativnost	58,13 (55,77-65,46)	72,57 (64,42-77,20)
Autentičnost	16,56 (18,09-32,15)	23,45 (12,54-29,65)
Emocionalni ton	18,81 (14,93-40,08)	26,65 (12,77-28,16)

* Rezultati su prikazani kao medijan i interkvartilni raspon. Duljina teksta prikazana je kao broj riječi, a ostale varijable kao postotak teksta.

Duljina teksta

Slika 1. Duljina tekstova o političkim skupovima HDZ-a i SKH–SDP-a 1990. u hrvatskim dnevnim novinama

Kategorija *Duljina teksta*, ukupan broj riječi, pokazuje kako se količina novinskoga prostora dodijeljena izvještavanju o dvama predizbornim skupovima može tumačiti kao indikator uredničke procjene političke važnosti događaja. Rezultati pokazuju razlike među novinama te između članaka o SKH–SDP-u i HDZ-u unutar istih izdanja (slika 1).

Najopsežniji tekst u cijelom uzorku zabilježen je u *Slobodnoj Dalmaciji*, gdje je izvještaj o HDZ-u (oko 2300 riječi) znatno duži od onoga o SKH–SDP-u (oko 1600 riječi). Takav omjer upućuje na veći urednički fokus na HDZ-ov skup ili prisutnost dužih izjava govornika, što se potencijalno odražava i na interpretativnu razinu sadržaja. Sličan uzorak javlja se i u *Večernjem listu* (HDZ oko 860, SKH–SDP oko 500 riječi). U *Vjesniku* je pak duljina članaka obrnuto proporcionalna (približno 1100 prema 820 riječi), dok *Borba* i *Politika* pokazuju gotovo simetrične vrijednosti (*Borba* oko 840 riječi, *Politika* oko 600), što potvrđuje

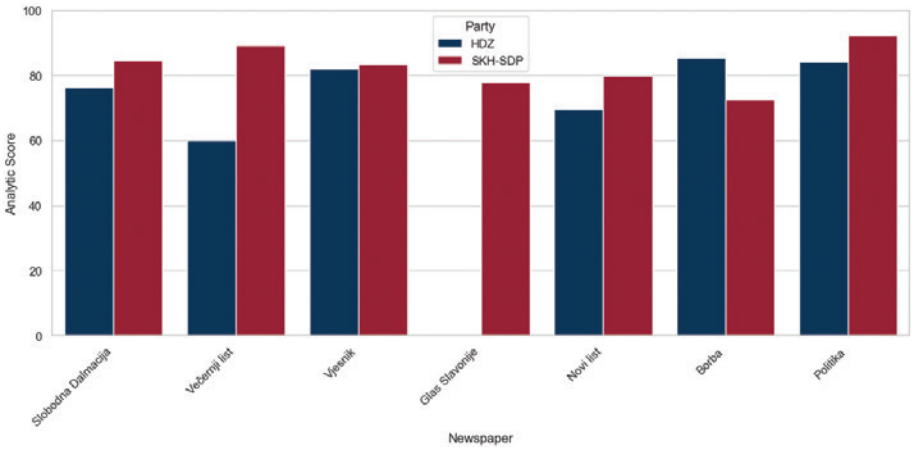
formalnu uravnoteženost beogradskih listova, iako sama duljina teksta nije dostatna da bi se donijeli zaključci o neutralnosti u tonu ili sadržaju.

U slučaju *Glasa Slavonije* zabilježen je samo tekst o skupu SKH–SDP-a (oko 660 riječi), a članak o HDZ-u izostaje. Iako ove novine nisu izlazile nedjeljom, izvještaj o događaju od nedjelje 15. travnja očekivano bi se mogao pojaviti u izdanju ponedjeljkom (16. travnja), kao što je bio slučaj sa skupom SKH–SDP-a održanim dan prije. Izostanak HDZ-ova skupa iz vijesti ponedjeljkom tako nadilazi tehničko ograničenje distribucije i otvara prostor za tumačenje o uredničkoj selekciji sadržaja. Takve razlike moguće su posljedica uređivačke politike, ali i tehničkih uvjeta.

Zanimljiv je primjer *Novoga lista*, gdje je izvještaj o skupu HDZ-a osjetno kraći (oko 200 riječi), dok je tekst o skupu SKH–SDP-a trostruko dulji (oko 650 riječi). Takav omjer upućuje na moguće razlike u pristupu pojedinim događajima, bilo zbog uređivačke politike, izvora informacija, raspoloživoga prostora ili pripremljenosti novinara.

Ipak, te varijacije u broju riječi nisu statistički vjerodostojno različite (tablica 1). Medijan broja riječi u člancima o SKH–SDP-u je 747,5 (IQR = 565,0-1012,0), a za HDZ iznosi 820,5 (IQR = 626,0-850,5), što nije statistički vjerodostojno različito (p = 1,000). Rezultati upućuju na to da su izvještaji o skupovima SKH–SDP-a i HDZ-a bili različitoga opsega, međutim bez konzistentnoga obrasca koji bi ukazivao na sustavnost obrađenoga uzorka. Slijedom toga, na razini cijeloga uzorka ne može se potvrditi postojanje sustavne razlike u opsegu teksta između članaka o SKH–SDP-u i onih o HDZ-u.

Analitičnost

Slika 2. Analiza teksta unutar LIWC kategorije Analitičnost

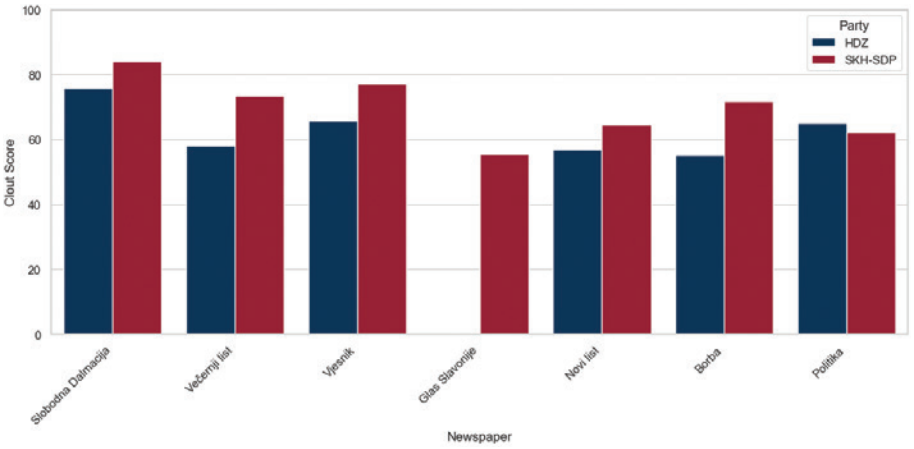
Kategorija *Analitičnost* nadovezuje se na prethodnu mjereći koliko su novinski tekstovi strukturirani, formalni i logički koherentni. Viši rezultati sugeriraju

racionalniji i planski oblikovan diskurs, dok niže vrijednosti mogu upućivati na spontaniji, intuitivniji ili emocionalniji stil izražavanja.[39] Analizom rezultata u ovoj kategoriji moguće je identificirati načine na koje su novinski izvještaji konstruirani u odnosu na političke sudionike (SKH–SDP i HDZ) te kako je strukturirana reprezentacija tih skupova u raznim medijskim izvorima (slika 2).

U *Večernjem listu* najveća je razlika u vrijednostima. Tekst koji se odnosi na skup HDZ-a pokazuje nižu analitičku vrijednost (oko 60), a članak o SKH–SDP-u doseže višu razinu (oko 89). Sličan obrazac može se uočiti u *Slobodnoj Dalmaciji*, gdje nailazimo na manju razliku u vrijednostima: izvještaj o SKH–SDP-u ima višu analitičku vrijednost (oko 85) u odnosu na HDZ (oko 76). *Novi list* i *Politika* također pokazuju nešto više vrijednosti za SKH–SDP, dok rezultati u *Glasu Slavonije* dosežu razinu 78 za SKH–SDP; podsjetimo, taj je list izvijestio samo o jednom događaju. Nasuprot tomu, u *Vjesniku* su razlike minimalne, ali i dalje u korist SKH–SDP-a (oko 83 SKH–SDP, oko 82 HDZ), što može sugerirati konzistentnu uređivačku praksu visoke formalnosti pri pisanju o toj stranci. Iznimka je beogradski dnevni list *Borba*, gdje tekst o HDZ-u nosi višu analitičku vrijednost (oko 85) u odnosu na onaj o SKH–SDP-u (oko 72), što donekle narušava opću tendenciju prisutnu u ostatku uzorka. Vrijednosti *LIWC* analize u rasponu 60-90 bodova pokazuju visoku razinu racionalnosti u svim analiziranim listovima.

Kvantitativno promatrano (tablica 1), medijan analitičnosti u člancima o SKH–SDP-u je 84,02 (IQR = 79,91-89,25), dok za HDZ on iznosi 78,01 (IQR = 71,22-83,53). Ta razlika nije statistički znatna (p = 0,1807), što znači da su novinari u člancima koji su prenosili predizborne skupove SKH–SDP-a i HDZ-a u Splitu koristili formalan ton i strukturiran stil izvještavanja.

Autoritativnost

Slika 3. Analiza teksta unutar LIWC kategorije Autoritativnost

[39] JORDAN et al., „Examining long-term trends in politics and culture", 3477.

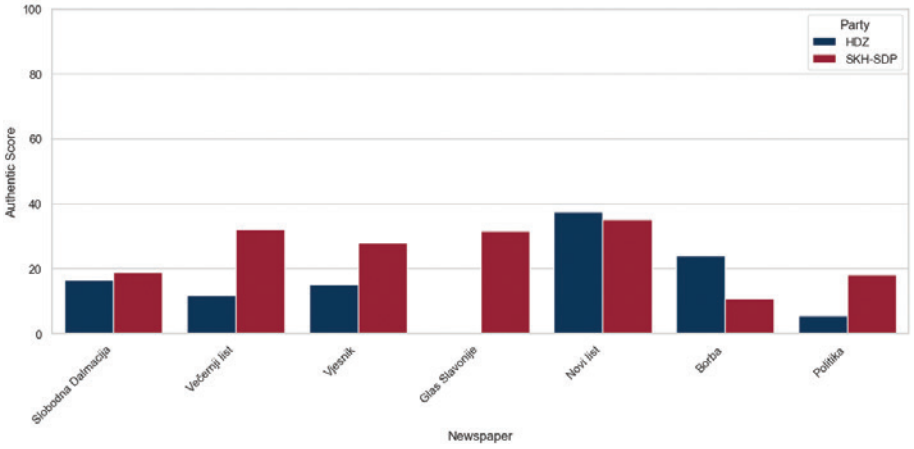
Kategorija *Autoritativnost* u okviru *LIWC* analize pokazuje u kojoj su mjeri novinski tekstovi prenosili autoritet, samopouzdanje i institucionalni ton političkih sudionika. Više vrijednosti upućuju na diskurs koji djeluje sigurnije, odlučnije i hijerarhijski pozicionirano, a niže vrijednosti sugeriraju suzdržaniji, skromniji ili podređen ton.[40] U kontekstu novinskih izvještaja, ovaj rezultat ne odnosi se nužno na stav novinara, nego na način na koji se prenosi autoritet govornika, kao i ton naracije kojim se oblikuje percepcija događaja (slika 3).

U gotovo svim listovima, s iznimkom beogradske *Politike*, članci koji se odnose na SKH–SDP pokazuju više vrijednosti autoritativnosti. U *Slobodnoj Dalmaciji*, primjerice, vrijednost za SKH–SDP iznosi oko 84, dok je za HDZ niža, oko 76. Takva razlika sugerira izraženiju institucionalnu sigurnost i autoritativniji ton u izvještavanju o tada vladajućoj stranci. Sličan obrazac može se uočiti i u *Večernjem listu*, gdje članak o SKH–SDP-u ima višu vrijednost (oko 73) od onoga o HDZ-u (oko 58). U *Vjesniku* je razlika također prisutna (77 prema 65), dok *Glas Slavonije* bilježi nižu vrijednost (55), ali se odnosi isključivo na skup SKH–SDP-a. Trend je nastavljen i u *Novom listu*, ali nešto manje izražen (64 prema 58). Obje stranke u tim izvorima predstavljene su kroz diskurs umjerene sigurnosti, a *Glas Slavonije*, zbog objašnjenoga ograničenja u uzorku, uključuje samo vrijednost za SKH–SDP. *Borba* pokazuje izraženiju prednost SKH–SDP-a (71 prema 55), uz općenito umjerene vrijednosti u oba slučaja, dok je u *Politici* zabilježen jedini slučaj u kojem tekst o HDZ-u (oko 65) pokazuje nešto višu autoritativnost od onoga o SKH–SDP-u (oko 62). Ta je razlika blaga, međutim može se interpretirati kao pokazatelj lokalne uredničke autonomije ili razlike u retoričkom stilu govornika tijekom samih skupova.

Rezultati *LIWC* analize pokazuju relativno širok raspon vrijednosti kategorije *Autoritativnost* među novinskim izvorima (otprilike između 55 i 85), uz uočljivu tendenciju viših vrijednosti u člancima o SKH–SDP-u u odnosu na one o HDZ-u. Međutim, inferencijalna provjera *Mann-Whitney* testom pokazuje da te razlike nisu statistički bitne. Medijan vrijednosti autoritativnosti u člancima o SKH–SDP-u je 72,57 (IQR = 64,42-77,20), a u člancima o HDZ-u iznosi 58,13 (IQR = 55,77-65,46) (tablica 1), što nije bila statistički vjerodostojna razlika ($p = 0{,}0734$). Stoga statistička provjera ne potvrđuje da je razlika između dviju skupina tekstova sustavna, pa se u okviru analiziranoga uzorka ne može govoriti o razlici u autoritativnosti izraza.

[40] FOX, STAFFORD, „Olympians on Twitter", 4.

Autentičnost

Slika 4. Analiza teksta unutar LIWC kategorije Autentičnost

Kategorija *Autentičnost* mjeri stupanj osobnoga, iskrenoga i neposrednoga izraza u jeziku novinskih članaka. Više vrijednosti upućuju na tekstove koji djeluju introspektivno, otvoreno i emocionalno iskreno, dok niže vrijednosti označavaju distancirani, formalni i institucionalizirani stil.[41] U kontekstu novinskih izvještaja, ova kategorija ne odražava nužno osobni ton novinara nego i način na koji se prenose retorički elementi i stil govornika (slika 4).

U *Slobodnoj Dalmaciji* obje su vrijednosti gotovo identične i niske (oko 18), što sugerira neutralnu razinu autentičnosti bez izražene emocionalne angažiranosti u tekstu. U *Večernjem listu* i *Vjesniku* primjetna je viša vrijednost za SKH–SDP (oko 35) u usporedbi s HDZ-om (oko 15), što se može tumačiti kao blago osobniji i izravniji ton u izvještavanju o skupu SKH–SDP-a. Ova je razlika zanimljiva u kontekstu političkoga diskursa jer viša autentičnost može utjecati na percepciju vjerodostojnosti i emocionalne rezonantnosti poruke.

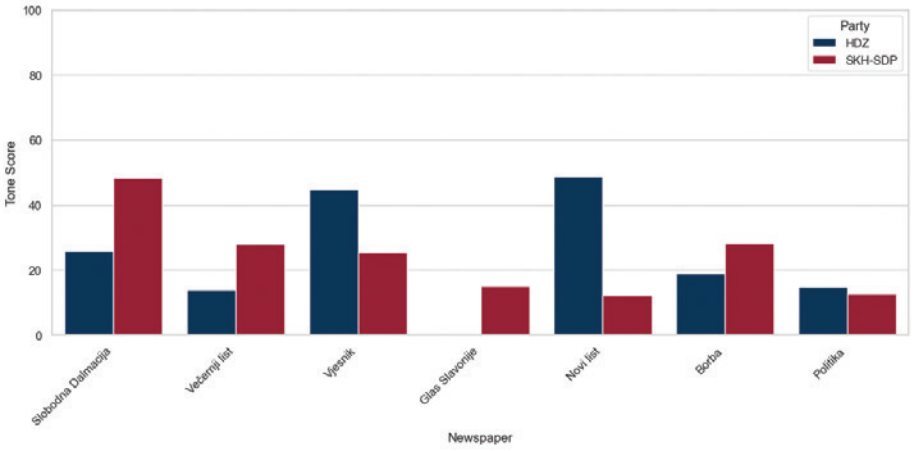
Slična struktura prisutna je i u *Glasu Slavonije*, gdje se pojavljuje viša vrijednost autentičnosti u članku koji se odnosi na SKH–SDP (oko 30). U *Novom listu* vrijednosti su gotovo ujednačene (oko 36), dok su *Borba* i *Politika* zabilježile najniže vrijednosti (manje od 11 za HDZ), što potvrđuje izrazito formalan ton tekstova u beogradskim izvorima.

Na razini deskriptivnih pokazatelja (tablica 1) medijan vrijednosti autentičnosti u člancima o SKH–SDP-u iznosi 23,45 (IQR = 12,54-29,65), dok je u člancima o HDZ-u 16,56 (IQR = 18,09-32,15). Te razlike nisu statistički znatne (p = 0,5338), što znači da nema dovoljno dokaza prema kojima bi se moglo tvrditi da su tekstovi o SKH–SDP-u bili sustavno osobniji od onih o HDZ-u.

[41] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 11; *LIWC Help – Summary Measures*.

Navedeni rezultati sugeriraju da su novinari u analiziranom tisku 1990. godine zadržavali profesionalnu suzdržanost i neutralan ton u izvještavanju o političkim skupovima. Time se dodatno potvrđuje da je medijski diskurs u travnju 1990. bio u procesu postupne profesionalizacije i transformacije, između staroga institucionalnog jezika i novoga oblika pluralističkoga izvještavanja.

Emocionalni ton

Slika 5. Analiza teksta unutar LIWC kategorije Emocionalni ton

Kategorija *Emocionalni ton* ispituje emocionalnu obojenost novinskoga jezika, odnosno emocionalni okvir kojim su mediji predstavljali političke skupove čitateljima dnevnih novina. Više vrijednosti upućuju na pozitivan emocionalni ton, a niže vrijednosti signaliziraju neutralnost, suzdržanost ili negativan ton (slika 5).[42]

U *Slobodnoj Dalmaciji* ton prema SKH–SDP-u bio je znatno viši (oko 50) nego prema HDZ-u (oko 25), što sugerira topliji, pozitivan prikaz vladajuće stranke. Slična se tendencija javlja u *Večernjem listu*, gdje obje vrijednosti ostaju niže (oko 30 za SKH–SDP i ispod 15 za HDZ), ali s izraženijom suzdržanošću prema HDZ-u. Nasuprot tomu, u *Vjesniku* i *Novom listu* zabilježen je obrnut obrazac: ton prema HDZ-u doseže najviše vrijednosti u uzorku (oko 45-50), dok je onaj prema SKH–SDP-u niži (oko 12-25). Beogradska *Politika* predstavlja iznimku s nešto višim tonom prema HDZ-u (oko 15) nego prema SKH–SDP-u (oko 13), a u *Borbi* je ton za obje stranke bio nizak, ali blago viši za SKH–SDP (oko 18 i 28).

[42] BOYD et al., *LIWC-22 Manual*, 11; *LIWC Help – Summary Measures*.

Takva raspodjela rezultata sugerira dvostruku polarizaciju emocionalnoga tona. Dnevni listovi poput *Vjesnika* i *Novoga lista* pokazuju više pozitivan ton prema HDZ-u, dok *Slobodna Dalmacija*, *Večernji list* i *Borba* daju topliji okvir SKH–SDP-u. *Politika* odstupa blago u korist HDZ-a, uz općenito niske vrijednosti u oba slučaja. Ove razlike, iako suptilne, imaju snažan utjecaj na percepciju čitatelja, osobito u razdoblju političkih promjena, kad medijska reprezentacija postaje ključni faktor u oblikovanju javnoga mišljenja.

Prema deskriptivnim rezultatima (tablica 1), medijan emocionalnoga tona u člancima o SKH–SDP-u je 26,65 (IQR = 12,77-28,16), a u člancima o HDZ-u iznosi 18,81 (IQR = 14,93-40,08). Statistička provjera pokazuje ($p = 0,9452$) da te razlike nisu velike, što znači da u ovom uzorku nema dovoljno dokaza na osnovi kojih bi se utvrdilo postojanje emocionalne pristranosti u izvještavanju o predizbornim skupovima tih dviju političkih opcija.

Sumarno promatrano, sve *LIWC* kategorije upućuju na profesionalnu ujednačenost novinskoga diskursa. Odsutnost većih razlika potvrđuje da su tiskani mediji u travnju 1990. oblikovali političku komunikaciju u okviru profesionalnih novinarskih standarda, a ne kroz ideološku pristranost prema jednom od ova dva politička protagonista. Mogući razlog nepostojanja statističke razlike u jezičnim obilježjima tekstova o dvama skupovima jest malen uzorak, koji nije imao dovoljnu statističku snagu da pokaže vjerodostojne razlike.

Zaključak

Analiza novinskih izvještaja o predizbornim skupovima SKH–SDP-a i HDZ-a održanim na splitskoj Rivi 14. i 15. travnja 1990. pokazala je da se dnevni tisak uoči prvih višestranačkih izbora koristio pretežno institucionalnim, formalnim i stilski ujednačenim načinom izvještavanja. U istraživanju je obrađen cjelokupan dostupni korpus članaka koji su o tim događajima izvještavali u izdanjima od 15. i 16. travnja 1990. Time su obuhvaćeni svi dnevni listovi relevantni za ova dva politička događaja, što istodobno daje potpun uvid, ali i postavlja metodološko ograničenje vezano uz malen uzorak. Primjenom *LIWC* analize ispitane su razlike u duljini teksta, razini analitičnosti, autoritativnosti, autentičnosti i emocionalnoga tona u člancima o dvjema političkim strankama.

Deskriptivni rezultati upućivali su na određene varijacije među novinskim izvještajima, primjerice blago višu analitičnost i autoritativnost ili pozitivan emocionalni ton u tekstovima o SKH–SDP-u. Statistička analiza nije utvrdila vjerodostojno znatne razlike ni u jednoj od pet analiziranih *LIWC* kategorija. Time se na istraživačko pitanje može odgovoriti da novine nisu jezično oblikovale izvještaje o dvjema strankama na sustavno različit način. Opisane razlike koje postoje nisu dovoljno konzistentne da bi upućivale na pristranost, nego prije odražavaju urednički stil pojedinih listova.

Kvalitativni uvidi dodatno su pokazali da pojedini mediji, poput *Slobodne Dalmacije*, u opisu predizbornih skupova primjenjuju suptilne oblike diskurzivne diferencijacije. Primjerice, skup SKH–SDP-a prikazuje se kao okupljanje „Splićana"[43], čime se naglašava lokalna pripadnost i građanski karakter, dok se HDZ-ov skup opisuje kao događaj kojemu prisustvuju „građani Splita, srednjodalmatinskih i susjednih bosanskohercegovačkih općina, te inozemaca koji provode uskrsne praznike u domovini, a koji su automobilima zakrčili sve prilaze centru grada"[44], što implicira širu, ali i manje lokalno ukorijenjenu zajednicu. Takvi primjeri ilustriraju načine na koje se novinarski stil može razlikovati među izvještajima, premda oni ne potvrđuju sustavne obrasce pristranosti.

Rezultati ovoga istraživanja, ipak, pokazuju da je novinski diskurs u travnju 1990. bio obilježen profesionalnom stabilnošću i institucionalnom suzdržanošću. Takav način izvještavanja odgovara novinskim praksama u razdoblju neposredno prije raspada jednopartijskoga sustava. Istodobno, deskriptivna analiza pokazuje određene razlike među pojedinim dnevnim listovima u načinu jezičnoga oblikovanja izvještaja. Te razlike nisu bile dovoljno izražene da bi se potvrdio sustavan obrazac izvještavanja u korist jedne političke opcije, ali upućuju na heterogenost uredničkih pristupa u analiziranom korpusu. Tiskani mediji više ne djeluju kao potpuni homogeni kanal ideološkog prijenosa, nego pokazuju prve naznake različitih uređivačkih pristupa i političke konkurencije. Ovo istraživanje ujedno potvrđuje mogućnost primjene računalno potpomognutih lingvističkih metoda, poput *LIWC*-a, na povijesne tekstualne korpuse. Takav pristup omogućuje precizniju i objektivniju analizu političkoga jezika u historiografskim istraživanjima.

Iako je istraživanjem obuhvaćen cjelokupan korpus dostupnih novinskih izvještaja o predizbornim skupovima HDZ-a i SKH–SDP-a održanima u Splitu u travnju 1990., veličina uzorka predstavlja ograničenje istraživanja. Stoga, rezultate treba tumačiti u okviru analiziranoga korpusa. Unatoč tome, analizirani korpus pruža reprezentativan uvid u način na koji su dnevni listovi izvještavali o dvama predizbornim skupovima. Omogućuje i pouzdanu usporedbu njihovih jezičnih obilježja. Buduća istraživanja mogla bi obuhvatiti veći broj predizbornih skupova, dulje vremensko razdoblje ili veći broj političkih aktera. Time bi se omogućila usporedba dobivenih rezultata na širem korpusu te potpuniji uvid u razvoj političkoga novinarstva u razdoblju uspostave višestranačkoga sustava u Hrvatskoj.

[43] Davor MARIĆ, „Račan: Gospodo, ne možete izbrisati Tita", *Slobodna Dalmacija* (Split), 15. 4. 1990., 5.

[44] Davor MARIĆ, „Opasne namjere su izmišljene", *Slobodna Dalmacija*, 16. 4. 1990., 6.

Dodatak

*Tablica 2. Pregledni korpus svih članaka uključenih u analizu**

ID	Source	Newspaper	Date	Article title	Full text of the article	Author	Additional note	Short description	Cleaned text of newspaper articles
B1	Slobodna Dalmacija	Slobodna Dalmacija	16. 4. 1990.	Dangerous intentions are invented	THE CENTRAL HDZ ELECT	Davor Marić		Pre-election rally of HDZ ir	THE CENTRAL HDZ ELECTION RALLY F
A2	Slobodna Dalmacija	Slobodna Dalmacija	15. 4. 1990.	Račan: Gentlemen, you cannot erase Tito	THE ELECTION PROGRA	Davor Marić		Pre-election rally of SKH - S	THE ELECTION PROGRAM OF SKH – P
B3	Večernji list	Večernji list	16. 4. 1990.	What Is Being Shouted from Gvozd	HDZ HOLDS CENTRAL PR	M. Pejković Kaćanski		Pre-election rally of HDZ ir	HDZ HOLDS CENTRAL PRE-ELECTION
A4	Večernji list	Večernji list	15. 4. 1990.	A Croatianness of Self-Awareness and Equality	A MAJOR PRE-ELECTION	M. Pejković Kaćanski		Pre-election rally of SKH - S	A MAJOR PRE-ELECTION RALLY OF SK
A5	Nedjeljni Vjesnik	Vjesnik	15. 4. 1990.	"No" to Conformism and Irrationality	"No" to Conformism and	Vjekoslav Krsnik	Longer version, source	Pre-election rally of SKH -S	RAČAN AT SKH-SDP ELECTION RALLY
B6	Vjesnik	Vjesnik	16. 4. 1990.	Rallies in Split and Maksimir	Rallies in Split and Maksi		Content page	Pre-election rally of HDZ ir	FINAL CAMPAIGN SUNDAY: Despite E
B7	Vjesnik	Vjesnik	16. 4. 1990.	Tuđman's Bye-Bye-Bye	Tuđman's Bye-Bye-Bye	V. Krsnik, M Ivić		Pre-election rally of HDZ ir	HDZ CAMPAIGN RALLY IN SPLIT: Afte
B8	Glas Slavonije	Glas Slavonije	16. 4. 1990.	YUGOSLAVIA – OUR OPPORTUNITY AND INTEREST	PRESENTATION OF SKH-S	Tanjug (Telegrafska ag	The daily newspaper G	Pre-election rally of SKH - S	PRESENTATION OF SKH-SDP IN SPLIT:
A9	Nedjeljni Novi list	Novi list	15. 4. 1990.	Croatia Doesn't Need an "Anti-Bureaucratic Revolution"	ELECTION RALLY OF SKH	Tanjug (Telegrafska ag		Pre-election rally of SKH -S	ELECTION RALLY OF SKH – PARTY OF
B10	Novi list	Novi list	16. 4. 1990.	A MARATHON AND EUPHORIC GATHERING	HDZ PRE-ELECTION RALL	Tanjug (Telegrafska ag		Pre-election rally of HDZ ir	HDZ PRE-ELECTION RALLY IN SPLIT. T
B11	Borba	Borba	16. 4. 1990.	Communists Do Not Divide Nations	FIFTY THOUSAND SPLIT F	Lidija Gnjidić		Pre-election rally of HDZ ir	FIFTY THOUSAND SPLIT RESIDENTS A
A12	Borba	Borba	16. 4. 1990.	We Will Expand Croatia	ELECTION RALLY OF THE	Lidija Gnjidić		Pre-election rally of SKH -S	ELECTION RALLY OF THE CROATIAN D
A13	Politika	Politika	15. 4. 1990.	Yugoslavia is not a necessary evil	Election Rally of the SKH-			Pre-election rally of SKH -S	Election Rally of the SKH–SDP Party ir
B14	Politika	Politika	16. 4. 1990.	Tuđman threatens again	Election Rally of the HDZ	P. Kovačević		Pre-election rally of HDZ ir	Election Rally of the HDZ in Split. Zvor

* Stavka B6 u tablici odnosi se na sadržajnu (najavnu) stranicu dnevnoga lista *Vjesnik*, koja nije novinski izvještaj te stoga nije uključena u analizu. Ukupan broj obrađenih izvještajnih tekstova iznosi 13.

Izvori

GNJIDIĆ, Lidija. „Komunisti ne dele narode". *Borba* (Beograd), 16. 4. 1990.

GNJIDIĆ, Lidija. „Proširit ćemo Hrvatsku". *Borba* (Beograd), 16. 4. 1990.

„Hrvatskoj ne treba *antibirokratska revolucija*". *Nedjeljni Novi list* (Rijeka), 15. 4. 1990.

„Jugoslavija nije nužno zlo". *Politika* (Beograd), 15. 4. 1990.

„Jugoslavija - naša šansa i interes". *Glas Slavonije* (Osijek), 16. 4. 1990.

KOVAČEVIĆ, P. „Tuđman opet preti". *Politika* (Beograd), 16. 4. 1990.

KRSNIK, Vjekoslav. „'Ne' jednoumlju i bezumlju". *Nedjeljni vjesnik* (Zagreb), 15. 4. 1990.

KRSNIK, Vjekoslav; IVIĆ, M. „Tuđmanov bye-bye-bye". *Vjesnik* (Zagreb), 16. 4. 1990.

„Maratonski i euforični miting". *Novi list* (Rijeka), 16. 4. 1990.

MARIĆ, Davor. „Opasne namjere su izmišljene". *Slobodna Dalmacija* (Split), 16. 4. 1990.

MARIĆ, Davor. „Račan: Gospodo, ne možete izbrisati Tita". *Slobodna Dalmacija* (Split), 15. 4. 1990.

Narodne novine (Zagreb), 8 (1990).

PEJKOVIĆ KAĆANSKI, M. „Hrvatstvo samosvijesti i ravnopravnosti". *Večernji list* (Zagreb), 15. 4. 1990.

PEJKOVIĆ KAĆANSKI, M. „Što se viče sa Gvozda". *Večernji list* (Zagreb), 16. 4. 1990.

„Skupovi u Zagrebu i Maksimiru". *Vjesnik* (Zagreb), 16. 4. 1990.

Literatura

ALTMAN, Douglas G.; BLAND, J. Martin. „Parametric v non-parametric methods for data analysis". *British Medical Journal* 339 (2009): 170.

BARIĆ, Nikica. *Srpska pobuna u Hrvatskoj: 1990. - 1995.* Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga, 2005.

BILANDŽIĆ, Dušan. *Hrvatska moderna povijest*. Zagreb: Golden marketing, 1999.

BOYD, Ryan L.; ASHOKKUMAR, Ashwini; SERAJ, Sarah; PENNEBAKER, James W. *LIWC-22 Manual: The development and psychometric properties of LIWC-22*. Austin: The University of Texas, 2022.

DIJK, Teun A. van. *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

ENTMAN, Robert M. „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm". *Journal of Communication* 43 (1993), br. 4: 51-58.

FAIRCLOUGH, Norman. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London; New York: Routledge, ³2013.

FILLMORE, Charles J. „Frame semantics and the nature of language". *Annals of the New York Academy of Sciences* 280 (1976): 20-32.

FOX, Alexa K.; STAFFORD, Marla B. Royne. „Olympians on Twitter: A Linguistic Perspective of the Role of Authenticity, Clout, and Expertise in Social Media Advertising". *Journal of Current Issues & Research in Advertising* 42 (2020): 1-16.

GLAURDIĆ, Josip. *Vrijeme Europe. Zapadne sile i raspad Jugoslavije*. Zagreb: Mate, 2011.

HABIBZADEH, Farrokh. „Statistical data editing in scientific articles: For non-normally distributed data, median and IQR should be reported". *Journal of Korean Medical Science* 32 (2017), br. 7: 1072-1076.

HART, Ana. „Mann-Whitney test is not just a test of medians: Differences in spread can be important". *British Medical Journal* 323 (2001), br. 7309: 391-393.

JORDAN, Kayla N.; STERLING, Joanna; PENNEBAKER, James W.; BOYD, Ryan L. „Examining long-term trends in politics and culture through language of political leaders and cultural institutions". *Proceedings of the National Academy of Sciences* 116 (2019), br. 9: 3476-3481.

KARDUM, Tomislav. „Medijska pristranost? Izbori u Hrvatskoj 1990. u hrvatskom tisku". *Časopis za suvremenu povijest* 53 (2021), br. 2: 405-439.

KOLSTØ, Pål, ur. *Media Discourse and the Yugoslav Conflicts: Representations of Self and Other*. London: Routledge, 2016.

LANDRY, Alexander P.; ORR, Ram I.; MERE, Kayla. „Dehumanization and Mass Violence: A Study of Mental State Language in Nazi Propaganda (1927-1945)". *PLoS One* 17 (2022), br. 11: 1-14.

LIWC Help – Summary Measures. Pennebaker Conglomerates, Inc. Pristup ostvaren 21. 10. 2025. https://www.liwc.app/help/liwc#Summary-Measures.

MARIJAN, Davor. *Hrvatska 1989. - 1992. Rađanje države*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2017.

MOCK, Alois. *Dossier Balkan i Hrvatska*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada; Hrvatski institut za povijest, 1998.

NACHAR, Nadam. „The Mann-Whitney U: A Test for Assessing Whether Two Independent Samples Come from the Same Distribution". *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology* 4 (2008), br. 1: 13-20.

ORLIĆ, Mila. „Od postkomunizma do postjugoslavenstva. Udruženje za jugoslavensku demokratsku inicijativu". *Politička misao* 48 (2011), br. 4: 98-112.

PAUKOVIĆ, Davor. „Predizborna kampanja u Hrvatskoj 1990. u svjetlu hrvatskog i srpskog novinarstva". *Časopis za suvremenu povijest* 40 (2008), br. 1: 13-30.

PAUKOVIĆ, Davor. *Usred oluje. Politička tranzicija u Hrvatskoj 1989./90.* Zagreb: Srednja Europa, 2018.

PERKOVIĆ PALOŠ, Andrijana. *Vlada demokratskog jedinstva*. Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, 2020.

PERKOVIĆ PALOŠ, Andrijana; MIJATOVIĆ, Antonija; PELAIĆ, Marin. „Petition Letters by Ordinary Croats in Favor of Jews in the Independent State of Croatia (1941-1945): A Linguistic Analysis". *ST-OPEN* 5 (2024): 1-13.

RADELIĆ, Zdenko. *Hrvatska u Jugoslaviji 1945. - 1991.: od zajedništva do razlaza*. Zagreb: Školska knjiga, 2006.

RADELIĆ, Zdenko; MARIJAN, Davor; BARIĆ, Nikica; BING, Albert; ŽIVIĆ, Dražen. *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*. Zagreb: Školska knjiga; Hrvatski institut za povijest, 2006.

SMITH-KEILING, Beverly L.; HYUN, Hye In F. „Applying a Computer-Assisted Tool for Semantic Analysis of Writing: Uses for STEM and ELL". *Journal of Microbiology & Biology Education* 20 (2019), br. 1: 1-6.

ŠETIĆ, Nevio. *Ostvarenje suvremene hrvatske države. Od pojave višestranačja 1989. do nastanka samostalne, međunarodno priznate i teritorijalno cjelovite Republike Hrvatske*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile; Geaidea, 2013.

SUMMARY

Newspaper Discourse during the 1990 Election Campaign in Croatia: A LIWC Analysis of Newspaper Coverage of the Croatian Democratic Union and the League of Communists of Croatia – Party of Democratic Changes Campaign Rallies in Split

This article analyses newspaper coverage of election rallies organised by the Croatian Democratic Union (*Hrvatska demokratska zajednica, HDZ*) and the League of Communists of Croatia – Party of Democratic Changes (*Savez komunista Hrvatske – Stranka demokratskih promjena, SKH–SDP*), held in Split on 14 and 15 April 1990, immediately before the first multiparty elections in the Socialist Republic of Croatia. The corpus comprises all available newspaper reports published on 15 and 16 April 1990, encompassing thirteen articles from seven daily newspapers.

The study employs the Linguistic Inquiry and Word Count (LIWC-22) software to conduct a computer-assisted analysis of linguistic features. Five dimensions relevant to media discourse are examined: Word count, Analytic, Clout, Authentic, and Tone. Descriptive findings are complemented by inferential statistical analysis using the Mann–Whitney U test, an appropriate non-parametric method for small samples.

The descriptive analysis identified modest variation between reports on the two political parties. Coverage of the League of Communists of Croatia – Party of Democratic Changes displayed slightly higher levels of analytical language, authoritativeness, and positive emotional tone. However, the Mann–Whitney U test found no statistically significant differences between the two sets of reports across any of the five LIWC dimensions. These findings suggest that newspaper coverage in the final stage of the 1990 election campaign was largely characterised by a professional, institutionally oriented style of reporting rather than by pronounced linguistic bias in favour of either political actor.

By combining computational text analysis with statistical testing and data visualisation, this study offers a systematic perspective on the linguistic characteristics of newspaper reporting during Croatia's democratic transition. It contributes to the study of early political journalism in Croatia, demonstrates the applicability of LIWC to historical newspaper corpora, and provides a methodological framework for future research based on larger datasets and broader samples of election campaign coverage.

Keywords: LIWC; newspaper discourse; 1990 Croatian elections; Croatian Democratic Union (HDZ); League of Communists of Croatia – Party of Democratic Changes (SKH–SDP); daily newspapers